

"A Vatikán Brezsnyevje"

VISSZHANG - XLIX. évfolyam 6. szám, 2005. február 11.

avagy miért ítélték el Jerzy Urbant?

Ne hurcolásszák már körbe a világban rokkantszékben ezt a szerencsétlen öregembert, ezt az "agg bálványt", ezt a "vatikáni Brezsnyevet", mert rossz nézni! Lényegében ezt írta Nie (azaz Nem) című hetilapjában Jerzy Urban főszerkesztő, Jaruzelski tábornok egykori kormányzóvivője 2002 nyarán, II. János Pál pápa látogatása előtt. Ezért ítélte el őt egy varsói bíróság első fokon 2005. január 25-én, és ezzel szemben védte őt meg az EBESZ sajtószabadság-megbízottjaként Haraszi Miklós, ahogy erre az ÉS egyik jegyzete utalt. (-seres-: Kettős jogvédés, 2005/5.) Érdemes megnézni közelebbről, mi történt.

A Nie éles, sőt gyakran durva hangú lap, satirikus stílusban, de elsősorban társadalmi-politikai témákkal. Sok törvénysértést és gazemberséget leplez le, tekintet nélkül a bűnösök párthovatartozására. Miközben kétségtelenül nagy élvezettel vájkál egyházi személyek és intézmények vélt vagy valós visszaéléseiben, a hozzá közel álló baloldali pártokkal is kegyetlenül bánik. Kwasniewski köztársasági elnök vagy Miller volt miniszterelnök és volt szociáldemokrata pártelnök is sok olyan gorombaságot kapott már Urban szerint elvtelen vagy hibás lépéseikért, amelyet nem tett ki a kirakatba. Többször meg is próbálták megfélemlíteni baráti-"elvtársi" beszélgetéseken, de ő ezeket mindig nagy dérral-dúrral nyilvánosságra hozta, és kigúnyolta. Mellesleg régen sem volt könnyen kezelhető ember: Gomułka idején többször kirúgták újságírói állásából és eltiltották az írástól, 1989 előtt párttag sem volt, tehát elég váratlanul lett a 80-as években befolyásos politikus.

A bírósági ügyre visszatérve: a büntetőeljárást az ügyészség hivatalból indította egy olyan paragrafus alapján, amely tiltja külföldi államfők megsértését. Ez a furcsaság a rendszerváltozás előttről maradt meg - éppen az egykori pártlap utódja, a Trybuna írja, hogy akkor a szovjet vezetőket kicsúfoló szamizdatszerzők ellen találták ki -, de soha nem alkalmazták. Most először ítélték el valakit e pont alapján! Eközben a magyar olvasó is könnyen elképzelheti, miket írnak és mondanak a lengyel sajtóban naponta Lukasenkóról és Kim Dzsong Ilről, miket írtak bukásuk előtt Szaddám Huszeinről és Milosevicsről. Ezek mind államfők vagy azok voltak, országukkal a Lengyel Köztársaság diplomáciai kapcsolatot tart fenn. Továbbá a legélesebb szavakat írják le egyes újságírók az amerikai elnökről vagy a német kancellárról is - ahogy ez az illetők saját hazájában is természetes része a demokrácia működésének -, és szerencsére egyetlen lengyel ügyésznek sem jutott még eszébe emiatt a vádlottak padjára ültetni a szerkesztőt. Az ilyen "felségsértés" tényállásoknak amúgy sem lehet helyük egy jogállam büntetőtörvényeiben, akár bel-, akár külföldi felségekről van szó - nem véletlenül semmisítette meg a magyar alkotmánybíróság már réges-rég a "hivatalos személy megsértése" bűncselekményt.

Az ügy képmutató jellege tehát világos. Az is egyértelmű, hogy Urban gúnyolódásának semmi köze a pápa államfői mivoltához, csak éppen a "vallásos érzelmek megsértése" paragrafust nem sikerült ráhúzni. (Meglepő módon felmentést javasolt egy szakértőnek felkért pap, egy katolikus egyházi egyetem jogászprofesszora is. Kapott is ezért saját köreiben.) Akik szerint ízléstelen és otromba dolog egy öregember betegségét kicsúfolni, azoknak igazuk lehet, de ez nyilván nem a büntetőbírárságra tartozik. Urban azt mondja: ő nem az embert, hanem a jelenséget csúfolta. Az ügyész, aki egyébként 10 hónap felfüggesztett börtönbüntetést kért - helyette jól érzékelhető kompromisszumként 20 000 złoty (1,2 millió forint, azaz Urbannak jelentéktelen összeg) pénzbüntetést ítélt meg a bíróság -, kínjában azzal érvelt, hogy lám, a tárgyalóteremben senki nem nevetett a felolvasott szövegen, tehát nem lehet a satirikus műfaj kellékét képező túlzásra hivatkozni. Erre Urban így válaszol: mi köze a bíróságnak ahhoz, hogy ő

tehetséges satíráíró vagy gyenge? És ha mulatságosabban írt volna a pápáról, akkor nem ítélik el? A bírónő pedig igen találó, csak éppen egyáltalán nem ide tartozó indoklást adott elő az elmarasztaláshoz: az Emberi Jogok Európai Bíróságára is hivatkozva azt fejtegette, hogy a szólás- és sajtószabadság nem abszolút és korlátlan, hiszen nem sértheti az emberi méltóságot, a személyiségi jogokat. Ki vitatná ezt? Csakhogy e jogokat az érintettnek vagy megbízottjának (az adott esetben akár diplomáciai képviselőnek) kell megvédenie, ha akarja, polgári és nem büntetőbíró előtt! Ha pedig a leírtak elérik a becsületsértés mértékét, az ugyan büntetőügy, de magánvádra üldözendő. Vagyis az állami hatóságnak, a közvádlónak akkor se lehet semmi köze a dologhoz, ha a sértő szavak címeztek a pápa, és ezt a különbséget azért bizonyára a varsói bírónő is tudja.

Urban klerikális cenzúráról beszél, és fellebbez. Most azon gúnyolódik, hogy börtönbe szeretne menni, de legalábbis a pénzbüntetés megerősítését várja, mert különben még a végén az derülne ki, hogy működik a lengyel demokrácia, és akkor ő miről írna. Pár hónap múlva talán lesz jogerős ítélet is. Ami azonban biztos: Haraszti Miklós nem "a pápa gyalázását" védte, hanem egy olyan abszurd büntetőeljárás és ítélet ellen tiltakozott, amelyet nem lehet elfogadni egy demokratikus jogállamban. Akkor sem, ha valaki a pápát vallási és/vagy emberi okokból mélyen tiszteli, Urbant pedig utálja.

Domány András